

augustus, een buitengewone vergadering van de ministerraad waar Schermerhorn, van Poll en ambassadeur Michiels aan zouden deelnemen.¹ Hier sprak Beel zich vóór en Drees zich opnieuw tegen de opmars uit, deze laatste met een betoog dat Schermerhorn in deze woorden samenvatte: 'dat indien men met zijn ogen dicht in de afgrond terechtkwam, het al erg was, maar om met open ogen er in te springen, wenste hij niet mee te maken.'² Een beslissing werd uitgesteld – het kabinet aanvaardde het advies van Michiels om de ontwikkeling van het beraad in de Veiligheidsraad af te wachten (die Raad was bezig een resolutie op te stellen die op het Nederlands-Indonesische conflict betrekking had). Tijdverlies, vond Beel. Zaterdag de 15de belegde hij wéér een buitengewone vergadering van de ministerraad. De standpunten bleven er tegenover elkaar staan: alle KVP-ministers en de partijloze minister van marine, J. J. A. Schagen van Leeuwen (die er zich bij had neergelegd dat Helfrich op eigen houtje in Indië ingreep³) waren vóór een oprukken naar Djokja, alle PvdA-ministers, Jonkman nu weer inbegrepen, en de partijloze minister van buitenlandse zaken, van Boetzelaer, tegen. Nu stond dus de KVP voor de keus: wilde zij persé doorzetten, dan zou zij met de rechtse oppositie een nieuwe regering moeten vormen – dat was met het oog op de voor de verdere binnenlandse opbouw zo wenselijke harmonie een weinig aantrekkelijk vooruitzicht.

★

¹ Notulen: a.v., p. 397. ² *Het dagboek van Schermerhorn*, p. 825 (14 augustus 1947). ³ Hoe verwrongen Helfrichs denkbeelden over de situatie waren, blijkt ten duidelijkste uit de brief die hij op 17 juli, drie dagen voor de Eerste Politie Actie begon, aan Pinke zond (tekst: *NIB*, dl. IX, p. 720 e. v.). 'Ik weet', stond erin, 'dat van Mook Indië staatkundig los van Nederland wil maken en zelf over de nieuwe staat regeren. Ik weet dat Schermerhorn een onbekwame idealist is (of is hij communist?), die zich beter had kunnen houden bij het doceren van landmeten . . . Eén ding staat voor mij vast. Als we slaan, sla dan dóór, totdat deze communisten' (de machthebbers in de Republiek) 'kapot zijn. . . Djokja zij dus het voornaamste doel.'

Na het begin nu van de Eerste Politie Actie besloot Helfrich een Ambonnesese marine-officier, K. J. Vigeleijn Nikijuluw, naar Indië te zenden met de opdracht, groepen uit de Indonesische bevolking tegen de Republiek te mobiliseren. Op 1 augustus schreef hij aan Pinke (tekst: a.v., dl. X, p. 180–81): 'Het is gelukt Vigeleijn uit te zenden. Hij vertrekt 4 augustus en neemt deze brief mee. Hij zal je alles vertellen doch enkele dingen moet ik namens de minister vastleggen. Zijne Exc. wenst volstrekt niet dat Vigeleijn zich als marine-officier met de politiek bemoeit, laat staan tegen de regeringspolitiek ageert, althans in het openbaar. Wat hij subversief doet, laat de minister koud, doch hij wil er niet van horen.'